

Τὸ χρονικὸ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς

Ἡ κύρια οἰκονομικὴ τάση ποὺ προκύπτει ἀπὸ ὄσα στοιχεῖα δημοσιεύθηκαν κατὰ τὴν περίοδο Μαΐου - Ἰουνίου, ποὺ ἀνασκοποῦμε, εἶναι μιὰ σταθερὴ ἐπιβράδυνση τῆς οἰκονομίας.

Κρίση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς.

Πίσω ἀπὸ τὴν ἐπιβράδυνση αὐτή, ποὺ ἐκδηλώνεται σὲ ὄλους τοὺς τομεῖς, βρίσκεται τελικὰ ἡ καθήλωση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς στὰ ἐπίπεδα τοῦ 1957. Γιὰ τὶς ζημιές στὴ γεωργία μέσα στὸ 1963 ὑπογραμμίζεται ὁ ρόλος τῶν κακῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Μάλιστα οἱ βροχές τοῦ Μαΐου ἔδωσαν τὸ τελειωτικὸ κτύπημα σὲ ὁποιαδήποτε αἰσιόδοξη προοπτικὴ, ἐπηρεάζοντας ὅλες τὶς κύριες καλλιέργειες δηλαδὴ τὸν καπνὸ, τὸν σῖτο, τὸ βαμβάκι καὶ τὰ ἐλαιόδενδρα. Ἔτσι ἡ σιτοπαραγωγή ἐμφανίζεται τελικὰ μειωμένη κατὰ 400.000 τόννους (1,3 ἑκατομμύρια τόννοι ἔναντι 1,7 τὰ 1962) καὶ ἡ ἐλαιοπαραγωγή προβλέπεται ὅτι θὰ μειωθεῖ στὸ 1/3 τῶν προβλέψεων. Ὁ καπνὸς ἀπειλεῖται σημαντικὰ ἀπὸ τὸν περονόσπορο ἐνῶ οἱ καιρικὲς συνθήκες παρεμποδίζουν τὴν κανονικὴ ἀνάπτυξη τοῦ βαμβακιού.

Πέρα, ὅμως, ἀπὸ τὶς κακὲς καιρικὲς συνθήκες δὲν πρέπει νὰ παραβλέπεται ὅτι ὑπάρχουν βαθύτεροι λόγοι στὴ μόνιμη κακοδαιμονία τῆς ἐλληνικῆς γεωργίας, ποὺ δὲν παύουν νὰ ἐκδηλώνονται καὶ νὰ ἐπενεργοῦν. Ἡ καθυστέρηση τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὁ κυριώτερος ἀπὸ αὐτοὺς. Τὰ σχετικὰ μὲ τὶς μακροπρόθεσμες πιστώσεις πρὸς τὴ γεωργία εἶναι ἐνδεικτικὰ τῆς πορείας τῶν πραγμάτων στὸν τομέα αὐτό. Οἱ μακροπρόθεσμες πιστώσεις ἐμφανίζουν πραγματικὰ μιὰ σταθερὴ κατιοῦσα πορεία. Παραθέτουμε τὰ στοιχεῖα, (σὲ ἑκατομμύρια δραχμές):

1959: 1.077, 1960: 1.135, 1961: 1.128, 1962: 815.

Μιὰ ἄλλη γενικώτερη ἀνησυχαστικὴ τάση στὴ γεωργία εἶναι καὶ ἡ φυγὴ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ὑπαιθρο, μὲ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ μετανάστευση. Ἡ φυγὴ αὐτὴ ἔχει ἀρχίσει ἤδη νὰ δημιουργεῖ ὀρισμένες στενό-

τητες σὲ ἐργατικὸ δυναμικὸ, ἐφ' ὅσον εἶναι ὀρθὰ τὰ συμπεράσματα τῶν καθηγητῶν Πεπελάση καὶ Παναγιωτοπούλου, ποὺ ἐρεύνησαν τὸ θέμα γιὰ λογαριασμό τοῦ Οἰκονομικοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν. Ἐν ὄψει τῆς ἐπιχειρουμένης στροφῆς τῶν καλλιεργειῶν πρὸς ὀρισμένα ἰδιαίτερα ἐργασιοβόρα εἶδη (βαμβάκι, τεύτλα), ἡ διαρροὴ ἐργατικῶν χεριῶν ἀπὸ τὴν ὑπαιθρο ἀποτελεῖ ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνο φαινόμενο.

Ἡ καθήλωση ἢ καὶ ἡ κάμψη τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἀνταντακλάται σὲ μιὰ σειρά ἄλλα φαινόμενα τῆς οἰκονομίας, καὶ κυρίως στὸ ρυθμὸ ἀνόδου τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ στὴν αὔξηση τῶν εἰσαγωγῶν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ, μὲ ἀντίστοιχη καθήλωση τῶν ἐξαγωγῶν.

Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή

Ἡ ἐπίδραση τῆς γεωργικῆς καθυστέρησης πάνω στὸ ρυθμὸ τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς εἶναι εὐεξήγητη ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ 40% καὶ πλέον τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας δημιουργεῖται στὸν γεωργικὸ τομέα. Οἱ ἀνασχετικὲς τάσεις στὴ βιομηχανία ἐκδηλώνονται ἀπὸ τὸ 1960. Τὸ 1960 ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή αὐξήθηκε κατὰ 10%, τὸ 1961 κατὰ 5,2%, τὸ 1962 κατὰ 4,7%. Στὶς ἀρχές τοῦ 1963 ἡ αὔξηση ἦταν ἀκόμη μικρότερη. Μόλις 3,1% (κατὰ τὴν ἀντίστοιχη περίοδο τοῦ 1962 ἦταν 6,8%). Ἡ ἀνάσχεση γίνεται ἀκόμα περισσότερο φανερὴ ἂν δὲν ὑπολογίσουμε τὶς βιομηχανίες τροφίμων, ποτῶν καὶ καπνοῦ, ὅπως ἄλλωστε εἶναι τὸ ὀρθώτερο. Τότε ἡ αὔξηση τοῦ πρώτου διμήνου τοῦ 1963 φθάνει μόλις τὸ 2,8% ἐν συγκρίσει, πρὸς τὸ 7,8% τῆς ἀντίστοιχης περιόδου τοῦ 1962.

Διεύρυνση τοῦ ἐλλείματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου

Ὅσο γιὰ τὶς βιομηχανικὲς ἐξαγωγές εἶναι πρακτικὰ ἀνύπαρκτες. Πάντως καὶ αὐτὲς οἱ ἐλάχιστες ἐσημείωσαν κατὰ τὸ πρῶτο τετράμηνο τοῦ 1963 παραπέρα μείωση κατὰ 0,5 ἑκατομμύρια δολλάρια (ἀπὸ 3.802 χι-

λιάδες δολλάρια τὸ α' τετράμηνο τοῦ 1962 σὲ 3.364 χιλ. δολ. τὴν ἀντίστοιχη περίοδο τοῦ 1963). Ἔτσι μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλήξει στὸ συμπέρασμα ὅτι οὔτε ἡ μείωση τῶν δασμῶν πρὸς τὶς χώρες τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ὅτι τὰ πιστωτικὰ καὶ φορολογικὰ μέτρα ἐνισχύσεως τῶν ἐξαγωγῶν εἶχαν κανένα ἀξιόλογο ἀποτέλεσμα.

Ἡ μείωση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς προκάλεσε μιὰν ἀντίστοιχη αὔξηση τῶν εἰσαγωγῶν τροφίμων, φυτικῶν ἐλαίων καὶ δημητριακῶν, κατὰ πρῶτο λόγο, καθὼς καὶ σφαγίων καὶ ζώωντων ζώων κατὰ δεύτερο. Ἡ αὔξηση στὸ σύνολο τῶν εἰσαγωγῶν μέχρι τέλους Μαρτίου 1963 (σὲ σύγκριση μὲ τὸ 1962) ἦταν 35,6 ἑκατομμύρια δολλάρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα 16,6 ἀφιερώθηκαν σὲ εἰσαγωγὲς τροφίμων. Ἀντίθετα οἱ ἐξαγωγὲς ἐμφανίζονται οὐσιαστικὰ καθηλωμένες κατὰ τὸ πρῶτο τετράμηνο τοῦ τρέχοντος ἔτους. Εἶναι γεγονός ὅτι παρουσιάζουν μιὰ ἐκ πρώτης ὄψεως αὔξηση κατὰ 20.324 χιλιάδες δολλάρια. (114.373 χιλιάδες δολ. τὸ 1963 ἔναντι 94.049 χιλιάδων δολλαρίων τὸ 1962). Ἡ αὔξηση ὁμοίως αὕτη εἶναι εἰκονικὴ καὶ ὀφείλεται σὲ καθυστέρηση τῶν περυσινῶν ἐξαγωγῶν τοῦ καπνοῦ πρὸς τὶς Η.Π.Α. ποὺ πραγματοποιήθηκαν τελικὰ στὶς ἀρχὲς τοῦ 1963. Ἄν ἀφαιρεθεῖ αὕτη ἡ συμπτωματικὴ διόγκωση τῶν ἐξαγωγῶν τοῦ 1963 ἐκεῖνο ποὺ ἀπομένει εἶναι μιὰ αὔξηση μόλις 1,6 ἑκατομμυρίου δολλαρίων, ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ οὐσιαστικὴ καθήλωση τῶν ἐξαγωγῶν σὲ ἐπίπεδο στασιμότητος. Αὐτὸ τὸ γεγονός σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀνοδο τῶν εἰσαγωγῶν, στὴν ὁποῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γεωργικὴ κρίση συμβάλλουν φυσικὰ καὶ οἱ μόνιμοι παράγοντες, ὅπως ἡ οὐσιαστικὴ ἀνυπαρξία ἐθνικῆς βιομηχανίας, καθὼς καὶ ἡ μόνιμη τάση τῶν ὑψηλῶν εἰσοδημάτων νὰ ἀναζητοῦν βιομηχανικὰ εἶδη πολυτελείας ποὺ δὲν παράγονται στὴν Ἑλλάδα, (ἰδιωτικὰ αὐτοκίνητα, ἠλεκτρικὰ εἶδη) καὶ μοιραῖα πρέπει νὰ εἰσαχθοῦν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ — κάνει τοὺς οικονομικοὺς παρατηρητὲς νὰ προβλέπουν νέα διεύρυνση τοῦ ἐμπορικοῦ ἐλλείμματος τῆς χώρας, τὸ ὁποῖο ὑπολογίζεται τὸ 1963 νὰ φθάσει στὸ πρωτοφανὲς γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπίπεδο τῶν 500 ἑκατομμυρίων δολλαρίων.

Τὰ ἐπίπεδα τῶν τιμῶν

Ἡ γενικὴ οικονομικὴ κάμψη εἶχε, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, καὶ νομισματικὲς ἐπιπτώσεις. Τὸ γενικὸ ἐπίπεδο τῶν τιμῶν ἀπὸ τὸν περασμένο Νοέμβρη βρίσκεται σὲ συνεχῆ ἀνοδο. Μόλις τὸ Μάιο τοῦ 1963 ἀνακόπηκε ἡ συνεχῆς ἀνοδικὴ πορεία τῶν τιμαρίθμων (χονδρική καὶ λιανικὴ πωλήσεως). Ἐχουν, ὁμοίως, διαμορφωθεῖ καὶ οἱ δύο σὲ σημαντικὰ ἀνώτερα ἐπίπεδα ἀπὸ τοῦ 1962. Καὶ ἐπειδὴ οἱ κυριώτερες αὔξεις τῶν τιμῶν προήλθαν ἀπὸ τὸ κονδύλιο τῆς διατροφῆς, στὸ ὁποῖο εἶναι ἀφιερωμένα τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ προϋπολογισμοῦ

τῶν ἐργαζομένων, εἶναι φανερὸ ποιὸς καταβάλλει τὰ ἐξοδα τῆς ἀνόδου τῶν τιμῶν.

Ἀναξιοποίητες οἱ καταθέσεις

Συναφὲς πρὸς τὴν ὅλη ἐπιβράδυνση τῆς οἰκονομίας εἶναι τὸ φαινόμενο τῆς συνεχοῦς αὐξήσεως τῶν καταθέσεων ποὺ συγκεντρώνονται καὶ μένουν ἀχρησιμοποίητες στὶς Τράπεζες. Ἔτσι τὸ πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1963 οἱ καταθέσεις αὐξήθηκαν κατὰ 1.920 ἑκατομμύρια δραχμὲς ἔναντι 1.036 στὶς ἀντίστοιχες περιόδους τοῦ 1962 καὶ 1.112 τοῦ 1961.

Τὸ δωδεκάμηνο ποὺ συμπληρώθηκε στὶς 30)4)63 οἱ καταθέσεις αὐξήθηκαν κατὰ 6.215 ἑκατομμύρια δραχμὲς, ἐνῶ στὶς 30)4)62 εἶχαν αὐξηθεῖ κατὰ 3.417 ἑκατομμύρια καὶ στὶς 30)4)61 κατὰ 2.788 ἑκατομμύρια. Δηλαδή μέσα στὸ τελευταῖο δωδεκάμηνο οἱ καταθέσεις αὐξήθηκαν, ὅσο ἀκριβῶς εἶχαν αὐξηθεῖ μέσα στὸ ἀμέσως προηγούμενο εἰκοσιτετράμηνο. Προκύπτει δηλαδή ὅτι ὁ ρυθμὸς τῶν καταθέσεων διπλασιάσθηκε τοὺς τελευταίους μῆνες παρὰ τὴν ἐπιβράδυνση τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τὴν ἔκδοση τὸν Ἀπρίλιο κρατικοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου 1,5 δισεκατομμυρίου — καθὼς καὶ διαφόρων ἰδιωτικῶν δανείων — καὶ παρὰ τὴ μείωση τῶν ἐπιτοκίων καταθέσεων. Ἔτσι ἡ αὔξηση τῶν καταθέσεων κάθε ἄλλο παρὰ σὰν σύμπτωμα ὑγείας τῆς οἰκονομίας μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ. Ὑποστηρίζεται ὅτι τοὺς τελευταίους μῆνες σημειώθηκε κάποια κάμψη στὴν οἰκοδομικὴ δραστηριότητα. Ἐνδείξεις παρέχονται ἀπὸ τὴ σημαντικὴ ἐπιβράδυνση τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τῶν οἰκοδομικῶν βιομηχανιῶν, τὴ μείωση τῶν εἰσαγωγῶν ξυλείας κ. ἄ. Πιθανὸν στὴ βάση τῆς αὐξήσεως τῶν καταθέσεων νὰ βρίσκεται ἡ ἀποδέσμευση κεφαλαίων ἀπὸ τὸν οἰκοδομικὸ τομέα.

Τὸ βέβαιον πάντως εἶναι ὅτι οἱ καταθέσεις ποὺ συγκεντρώνονται στὶς Τράπεζες μένουν ἀχρησιμοποίητες γιὰ παραγωγικοὺς σκοπούς. Οἱ Τράπεζες τὶς ἀνακαταθέτουν στὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδας μὲ τελικὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιβραδύνεται ἡ αὔξηση τῆς κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων. Τὸ ὕψος τῆς, τὴν 30)4)63 ὑπολείπετο κατὰ 333 ἑκατομμύρια δραχμὲς, ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς 31)12)62, ἐνῶ τὸ ἀντίστοιχο τετράμηνο τοῦ 1962 εἶχε αὐξηθεῖ κατὰ 818 ἑκατομμύρια.

Τὸ γενικὸ συμπέρασμα

Τὸ γενικὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὶς ἐξελίξεις τῆς περιόδου ποὺ ἀνασκοπήσαμε εἶναι ὅτι τὸ 1963 δὲν πρέπει νὰ ἀναμένεται καμμιά ἀξιόλογη αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἡ αὔξηση ποὺ δικαιολογεῖται νὰ προκύψει κυμαίνεται ἀνάμεσα σὲ 2 ἕως 3%. Πιθανόν, ὁμοίως, νὰ εἶναι ἀκόμα μικρότερη.

Γιώργος Κατηφόρης

Σημ.¹ Ἀναλύσεις περιοδικοῦ «Οἰκονομικὴ Πορεία» τεύχος 8/1963

Ἡ εἰσροὴ τοῦ ξένου κεφαλαίου

Στὸ πρῶτο ἐξάμηνο τοῦ 1963 ἔχουμε ἀκόμα βαθύτερη διείσδυση τοῦ ξένου κεφαλαίου στὸν κορμὸ τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, μ' ὅλες τὶς συνεπακόλουθες δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις καὶ κατὰ πρῶτο λόγο, τὴν ἐπίταση τῆς ἐξαρτήσεως ὀλόκληρων τομέων τῆς οἰκονομίας μας, ἰδιαίτερα τῆς βιομηχανίας, ἀπὸ τὰ μεγάλα μονοπωλιακὰ καὶ χρηματιστικὰ συγκροτήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τὴν παραπέρα προώθηση τῶν θέσεων ἐπιρροῆς τῶν μεγάλων δυτικῶν δυνάμεων στὸν ἐλληνικὸ χῶρο.

Ἡ προσέλκυση, μάλιστα, τοῦ ξένου κεφαλαίου ἔχει ἀναχθεῖ σὲ δόγμα «ἐθνικῆς πολιτικῆς» καὶ τὸ ἐλληνικὸ κράτος καταβάλλει κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησή του. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐκδοθεῖσα νομοθεσία (Ν. 2687/53) μὲ τὴν ὁποία παρέχονται ἐξαιρετικὰ εὐνοϊκοὶ ὅροι γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς δραστηριότητος τοῦ ξένου κεφαλαίου καὶ μάλιστα, κάτω ἀπὸ συνθήκες ποὺ ἀποτελοῦν ἀθέμιτο συναγωνισμό, γιὰ τὴ νεαρὴ ἐλληνικὴ βιομηχανία.

Οἱ λόγοι μιᾶς τέτοιας πολιτικῆς δὲν εἶναι ξένοι πρὸς τοὺς γενικώτερους προσανατολισμούς, τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Τὸ ἐλληνικὸ κράτος μὴ μπορῶντας καὶ μὴ θέλοντας — λόγω τῆς πολιτικῆς του — νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ μέσα μιᾶς ἐθνικῆς, προγραμματισμένης καὶ ὀρθολογιστικῆς πολιτικῆς ἐκβιομηχανίσεως, γεγονός ποὺ ἐπιτείνεται ἀπὸ τὴ σύνδεση μὲ τὸν εὐρύτερο οἰκονομικο - γεωγραφικὸ χῶρο τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ τὶς συμβατικὲς ὑποχρεώσεις ποὺ ἀνάλαβε, ἔχει ἐγκαταλείψει τὸ κεντρικὸ πρόβλημα τοῦ ξεπεράσματος τῆς ὑπαναπτύξεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἐκβιομηχανίσεως, στὴ διάθεση τῶν ξένων μονοπωλιακῶν συγκροτημάτων, ποὺ «σ' ἀντάλλαγμα» τῆς λαφυραγωγίσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων καὶ δυνατοτήτων τῆς χώρας, ἐνδεχόμενα θὰ ἰδρῦσουν ὀρισμένες βιομηχανίες, ὅπως συμφέρει στὰ ἄμεσα συμφέροντά τους. Ὅμως ἴδρυση βιομηχανιῶν, δὲν σημαίνει καὶ ἐκβιομηχάνιση. Γιατὶ πολιτικὴ ἐκβιομηχανίσεως προϋποθέτει μακρόπνοο προγραμματισμό, βασισμένο στὴν ἐκτέλεση σειρᾶς ἔργων ὑποδομῆς ποὺ θὰ ἀλλάξουν τὰ δεδομένα τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, γιὰ νὰ τὴν καταστήσουν ἀνεξάρτητη καὶ αὐτάρκη μέσα στὰ πλαίσια, ἐνὸς καλῶς νοούμενου παγκόσμιου καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας.

Μερικὲς παρατηρήσεις

Ἰδιαίτερη δραστηριότητα, στὸν ἐλληνικὸ χῶρο τὸ πρῶτο ἐξάμηνο τοῦ 1963 ἀνάπτυξε τὸ ἀμερικανικὸ, γαλλικὸ, γερμανικὸ καὶ ἰταλικὸ κεφάλαιο, καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ εἶναι χρήσιμο νὰ δώσουμε ὀρισμένα στοιχεῖα:

I. Τὰ ξένα κεφάλαια ποὺ ἐπενδύθηκαν στὴ χώρα μας ἀνήκουν σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα διεθνή οἰκονομικὰ συγκροτήματα. Τέτοια συγκροτήματα εἶναι ἡ γερμανικὴ Ζή-

μενς, ὁ ἀμερικανικὸς ὁμίλος Τὸμ Πάππας, ἡ ἀμερικανικὴ Κράϋσλερ, ἡ ἰαπωνικὴ Νιππὸν, ἡ γαλλικὴ Λὲ Νικέλ. Οἱ ἐπενδύσεις αὐτὲς γίνονται στοὺς πιὸ διάφορους κλάδους τῆς βιομηχανίας, ἀπὸ τὴν πιὸ ἐλαφρά, ἐργοστάσιο γουναρικῶν, ἀπὸ τὴν ἐλβετικὴ «Ὀβερσιζ Φὲρς» — μέχρι τὴν πιὸ βαρεῖα, σχέδιο ἐγκαταστάσεως ἐργοστασίου παραγωγῆς αὐτοκινήτων, ἀπὸ τὴν Κράϋσλερ.

II. Τὰ στοιχεῖα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἔκταση τῆς εἰσροῆς τοῦ ξένου κεφαλαίου εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικά. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸν πιὸ κάτω πίνακα γιὰ τὸ πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1963, ποὺ ἀναφέρεται στὴν εἰσροὴ ἰδιωτικῶν κεφαλαίων:

Α' Τρίμηνο εἰς χιλιάδες δολάρια	1962	1963
Ἐπενδύσεις Ν. 2687)53	3.585	10.187
Καταθέσεις Ν. 2687)53	2.816	3.887
Ἰδιωτῶν δι' ἀγορὰν αὐτοκινήτων	10.063	12.008
Λοιπαὶ εἰσροαὶ	2.279	5.876
Σύνολον	18.279	31.358

(Πηγή: «Οἶκ. Ταχ.», 30.5.63)

Ἀπὸ τὴν ἀξιολόγηση τῶν στοιχείων τοῦ παραπάνω πίνακα προκύπτει ὅτι:

α) Ἡ εἰσροὴ τοῦ ξένου κεφαλαίου κατὰ τὸ διάστημα Ἰανουαρίου - Μαρτίου 1963 αὐξήθηκε κατὰ 67%, σὲ σχέση πρὸς τὸ ἀντίστοιχο τρίμηνο τοῦ 1962.

2) Τὰ κεφάλαια τοῦ ἐξωτερικοῦ κινήθηκαν μὲ πολὺ πιὸ ταχὺ ρυθμὸ, μὲ τὴ μορφή ποὺ καθορίζει ὁ νόμος 2687)53 παρὰ μὲ τὶς ἄλλες μορφές εἰσόδου. Τοῦτο ὀφείλεται στὴ δραστηριότητα τοῦ ὁμίλου Τὸμ Πάππας ποὺ γιὰ τὴ δημιουργία τῶν μονάδων χαλυβουργίας, διϋλιστηρίου κλπ. εἰσήγαγε κεφάλαια 6.875.000 δολ.

γ) Τὸ μέρος τῶν εἰσρεόντων κεφαλαίων ποὺ προορίζονται γιὰ τὴν ἀγορὰ ἀκινήτων φθάνει τὸ 32% τοῦ συνόλου καὶ ἀναλογικὰ εἶναι πολὺ μεγάλο.

III. Στὴ διείσδυση τοῦ ξένου κεφαλαίου βασικὸ ρόλο διαδραματίζουν τὰ τραπεζικὰ ἰδρύματα, ποὺ ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀποτελοῦν τὰ πατροπαράδοτα κανάλια εἰσροῆς τοῦ ξένου κεφαλαίου — λόγω τῶν δεσμῶν τους μὲ τὰ μονοπωλιακὰ συγκροτήματα τῶν μεγάλων δυτικῶν χωρῶν καὶ τὸ ἐλληνικὸ ἐφοπλιστικὸ κεφάλαιο τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Ν. Ὑόρκης — δημιουργοῦν καὶ νέες Τράπεζες, μὲ τὴ μορφή τῶν «Τραπεζῶν Ἐπενδύσεων», τὰ κεφάλαια τῶν ὁποίων κατὰ μέγιστο ποσοστὸ προμηθεύουν γνωστὰ διεθνή συγκροτήματα τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου. Ἐτσι στὸ πρῶτο ἐ-

ξάμηνο του 1963 τόσο η Έθνική Τράπεζα, όσο και το τραπεζικό συγκρότημα του καθηγητή κ. Στρ. Ανδρεάδη, ίδρυσαν Τράπεζες Έπενδύσεων.

Χαρακτηριστικά για την ίδρυση της «Τράπεζας Έπενδύσεων» συνεργάστηκαν οι γνωστές τράπεζες Μπάνκ οφ Άμερικά, Ντρέσνερ Μπάνκ, Σάμουελ Μόντεγκκιου, Κοντουάρ Νασιονάλ ντ' Έσκόντ στέ Παρί, Σοσιετέ Ζενεράλ, Ύνιόν Έροπεέν Έντυστριέλ ε Φινανσιέρ και Μπάνκα Νασιονάλε ντε Λαβόρο.

Βέβαια οι επίσημοι οικονομικοί κύκλοι έσπευσαν να χαρακτηρίσουν την ίδρυση των τραπεζών αυτών σαν «σταθμόν εις την οικονομικήν ιστορίαν της Ελλάδος», ενώ στην πραγματικότητα σημαίνει διάνοιξη νέων διωρύγων για την διείσδυση του ξένου κεφαλαίου και έξασφάλιση πιο προωθημένων θέσεων στην ελληνική οικονομία.

ΙΥ. Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί το ταξίδι του στρατηγού Ντε Γκώλ, που πέραν από τις γενικότερες πολιτικές επιδιώξεις που είχε και τον χαρακτηρισμό του σαν απόπειρα προσελκύσεως της Ελλάδας προς το Παρίσι — που σήμερα ύστερα από την Ούασιγκτων θεωρείται ο δεύτερος συγκεκριμένος πόλος συγκέντρωσης, που έχει δημιουργηθεί στη δύση — απόβλεπε και στην ενίσχυση του γαλλικού κεφαλαίου στην Ελλάδα, όπου ήδη είχε αρκετά προωθημένες θέσεις.

Σχετικά θα πρέπει να σημειωθούν και τα εξής:

α) Δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι το γαλλικό κεφάλαιο αξιοποίησε καλύτερα από άλλους ανταγωνιστές του τα αποικιακής φύσεως προνόμια του Ν. 2687)53. Τουτό φαίνεται από το γεγονός ότι οι γαλλικές έπενδύσεις έχουν προχωρήσει μακρύτερα, από τις έπενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί ή πραγματοποιούνται από τα άλλα διεθνή συγκροτήματα. Άρκει να σημειωθεί ότι πρό της

υπόγραφής της συμβάσεως με τον δμίλο Τόμ Πάππας, οι γαλλικές έπενδύσεις ανήρχοντο σε 988 εκατομ. δολάρια, έναντι 137,8 εκατ. δολ. των μονοπωλίων των άλλων δυτικών χωρών.

β) Το γαλλικό κεφάλαιο ανάπτυξε πρωτεύοντα ρόλο στην κατασκευή έργων για λογαριασμό του δημοσίου ή δημοσίων οργανισμών εξασφαλίζοντας ύψηλά κέρδη. Ένδεικτικά αναφέρουμε τη δραστηριότητα του δμίλου Πεσινέ, τα δυο μεγάλα έργοστάσια παραγωγής ηλεκτρενέργειας στο Μέγδοβα και την Πτολεμαίδα που χρηματοδοτήθηκαν από γαλλικούς τεχνικοοικονομικούς όμίλους, και τη συμμετοχή των γαλλικών τραπεζών «Κοντουάρ Νασιονάλ ντ' Έσκόντ ντε Παρί», «Σοσιετέ Ζενεράλ» και «Ύνιόν Έροπεέν Έντυστριέλ ε Φινανσιέρ» στη δημιουργία του κεφαλαίου της Τραπεζής Έπενδύσεων. Η τέτοια δραστηριότητα του γαλλικού κεφαλαίου έξηγεύται και από τον χρηματιστικό - μεσιτικό ρόλο του, που βρίσκει πρόσφορο έδαφος στην Ελλάδα.

γ) Η σφαίρα έπιρροής του γαλλικού κεφαλαίου στην έσωτερική αγορά μας, διευρύνεται και με την από χρόνο σε χρόνο επίταση της ανισοτιμίας των συναλλαγών μας. Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ συνάγεται ότι μεταξύ 1959 και 1962 η αξία των εισαγωγών μας από τη Γαλλία αύξηθηκε από 24,2 εκ. δολ. σε 43,2 εκατ. δολ., ενώ στο αντίστοιχο διάστημα, η αξία των εξαγωγών μας προς την Γαλλία έπεσε από 14,2 σε 13,5 εκ. δολ.

•*

Τα παραπάνω στοιχεία για την είσοδο του ξένου κεφαλαίου αποτελούν μια αδιάψευστη μαρτυρία της ολοένα αυξανόμενης έπιρροής του ξένου κεφαλαίου στην οικονομία μας και στον κρατικό μηχανισμό.

Π.

Έθνικό εισόδημα και πληθυσμιακές αλλαγές

Η εξέλιξη του έθνικού εισοδήματος στη χώρα μας, τόσο από πλευράς αύξησης, όσο και από της ανακατανομής υπήρξε απαραδέκτα καθυστερημένη. Για την αύξηση του έθνικού εισοδήματος γράφθηκαν και γράφονται πολλά, γενική πάντως είναι η διαπίστωση ότι καθυστερεί και η διαφωνία περιορίζεται στην έκταση αυτής της καθυστέρησης.

Άναφορικά με την κατανομή τώρα του έθνικού εισοδήματος είναι χαρακτηριστικά δυο τελευταία ήλθαν σε φώς με την αναντίρρητη γλώσσα των αριθμών. Βεβαιώνοντας, έτσι μια γενική άλλωστε έμπειρική διαπίστωση.

Άπό μια μελέτη του Διευθυντή της Έθνι-

κής Στατιστικής Ύπηρεσίας κ. Άθ. Χαπάπη προκύπτει ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα στην περιφέρεια Πρωτεύουσας αύξηθηκε από 10.576 δρχ. (το 1956) σε 13.429 δρχ. (το 1961), αύξηση δηλ. 27% περίπου. Στο ίδιο διάστημα το κατά κεφαλήν εισόδημα στην υπόλοιπη χώρα αύξηθηκε από 7.554 σε 8.948 δρχ. δηλ. κατά 18%. Τουτό σημαίνει ότι η εξέλιξη της κατανομής του Ε.Ε. αντί να βαίνει προς μια δικαιότερη τάση, του περιορισμού της ψαλλίδας, πηγαίνει προς την αντίθετη κατεύθυνση. Έτσι ενώ το 1956 το κατά κεφαλήν εισόδημα στην περιφέρεια πρωτεύουσας ήταν κατά 40% ανώτερο εκείνου

της υπόλοιπης χώρας, τὸ 1961 ἔγινε 50% μεγαλύτερο. Οἱ ἀριθμοὶ θὰ ἦταν περισσότερο ἐντυπωσιακοὶ ἂν ὑπῆρχαν στοιχεῖα κατανομῆς κατὰ περιφέρειες.

Τὰ πιὸ πρόσφατα στοιχεῖα κατανομῆς κατὰ περιφέρειες εἶναι τοῦ 1954 καὶ μᾶς τὰ δίνει ὁ παρακάτω πίνακας:

Περιοχὴ	Στερεᾶς Ἑλλάδος - Εὐβοίας	9.507
»	Μακεδονίας	6.108
»	Αἰγαίου	5.629
»	Πελοποννήσου	5.596
»	Κυκλάδων	5.404
»	Θεσσαλίας	5.297
»	Κρήτης	4.843
»	Θράκης	4.157
»	Ἰονίου	4.063
»	Ἠπείρου	3.876

Ἀπὸ τὸ 1954 ὡς τὸ 1961, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως συγκρίνοντας πρωτεύουσα καὶ υπόλοιπη χώρα, ἡ ἀνισότης κατανομῆς ἐπιδεινώθηκε, κατὰ συνέπεια λογικὰ θὰ πρέπει νὰ συμπεράνει κανεὶς, ὅτι ἡ κατάσταση σήμερα εἶναι χειρότερη ἀπὸ ἐκείνη πού δίνουν οἱ παραπάνω ἀριθμοί. Ἀλλὰ ἄς σταθοῦμε σ' αὐτούς. Στὴν Ἠπειρο π.χ. τὸ μέσο κατὰ κεφαλὴ ἀκαθάριστο εἰσόδημα εἶναι 3.876 δρχ. τὸ χρόνο ἢ 10,60 δρχ. τὴν ἡμέρα. Ἄν πάρει κανεὶς ὑπόψη ὅτι αὐτὸ εἶναι μιὰ μέση τιμὴ πού βγαίνει ἀπὸ ἓνα σύνολο εἰσοδημάτων πλουσίων καὶ φτωχῶν, καταλήγει στὴ ζοφερὴ εἰκόνα ἀνθρώπων μὲ εἰσόδημα ἀκαθάριστο π ο λ ὺ μ ι κ ρ ὅ τ ε ρ ο ἀπὸ 10 δρχ. τὴν ἡμέρα. Ἀκόμα ἂν σκεφθεῖ κανεὶς ὅτι καὶ μέσα στὴν περιφέρεια πρωτεύουσας ὑπάρχει μεγάλη ἀνισότης κατανομῆς καὶ ὅτι τὸ μέσο εἰσόδημα κατὰ κεφαλὴ ἔχει κι' ἐδῶ προκύψει ἀπὸ συγκερασμὸ ἐνὸς ἐκτεταμένου πλήθους χαμηλῶν εἰσοδημάτων μὲ ἓνα μικρὸ ἀριθμὸ μεγάλων καὶ μεγίστων, φτάνει στὸ συμπέρασμα ὅτι στὴν πραγματικότητα ἡ ἀνισότης κατανομῆς εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ ἐκείνη πού δίνουν οἱ ἀριθμοὶ τῶν μέσων τιμῶν. Μιὰ ἀπὸ τὶς σοβαρότερες συνέπειες αὐτῆς τῆς ἀνισότητος κατανομῆς εἶναι ἀσφαλῶς καὶ ἡ ἐκτεταμένη μετακίνηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς υπαίθρου πρὸς τὰ ἀστικά κέντρα καὶ ἡ μετανάστευση. Ἡ «Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος», ἔκδοση τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας, μᾶς δίνει ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ἐπὶ τοῦ προκειμένου: Ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς τῆς Χώρας (κάτοικοι πόλεων μὲ πληθυσμὸ μεγαλύτερο τῶν 10.000 κατ.) ὀγκούται συνεχῶς καὶ μὲ διαρκῶς ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸ ὅπως δείχνει ὁ παρακάτω πίνακας:

Ἔτη	Ποσοστὸ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ	Ρυθμὸς αὐξήσεως κατ' ἔτος
1928	31,1%	
1940	32,8%	0,14%
1951	37,7%	0,44%
1961	43,3%	0,56%

Ὁ πληθυσμὸς τῆς πρωτεύουσας κατὰ τὸ 1961 εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸ μισὸ συνολικὸ ἀστικὸ πληθυσμὸ τῆς Χώρας, ἐνῶ ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς (κάτοικοι οἰκισμῶν κάτω τῶν 2.000 κατ.) μειοῦται συνεχῶς:

1928	54,4%	ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ
1940	52,4%	» » » »
1951	47,5%	» » » »
1961	43,8%	» » » »

Οἱ ὄρεινές καὶ νησιωτικὲς περιοχὲς τῆς Χώρας παρουσιάζουν τὴν πιὸ ἐντυπωσιακὴ μείωση πληθυσμοῦ. Εἰς τὴν ἐπετηρίδα ἀναφέρονται 29 ἐπαρχίες τὶς ὁποῖες ὁ πληθυσμὸς μειώθηκε πάνω ἀπὸ 20% στὰ τελευταῖα 20 χρόνια. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπαρχίες ἀνήκουν στὰ ὄρεινὰ διαμερίσματα καὶ στὰ νησιά. Στὴ Θεσσαλία καὶ τὴ Θράκη δὲν ὑπάρχει ἐπαρχία πού ὁ πληθυσμὸς τῆς νὰ μειώθηκε σὲ τέτοια ἐπίπεδα. Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς σ' αὐτὲς τὶς 29 ἐπαρχίες μειώθηκε κατὰ 25,8% ἀπὸ τὸ 1940 ὡς τὸ 1961.

Τὸ ποσοστὸ, ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, πού κατοικοῦσε στὶς 29 ἐπαρχίες πού καλύπτουν τὸ 15% τῆς συνολικῆς ἔκτασης τῆς Ἑλλάδας, μειώθηκε ἀπὸ 10,8% πού ἦταν τὸ 1940 σὲ 7,1% τὸ 1961. Ἡ πυκνότητα δηλ. τοῦ πληθυσμοῦ στὶς περιοχὲς αὐτὲς ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὸ μισὸ τῆς μέσης πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ ὁλόκληρης τῆς Χώρας.

Ἡ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀστικῶν κέντρων εἶναι ἓνα φαινόμενο πού παρατηρεῖται στὶς ἀναπτυσσόμενες οἰκονομικὰ χώρες, ἐνῶ ταυτόχρονα λόγω τῆς μηχανοποίησης τῶν καλλιεργειῶν, ἀπελευθερώνονται ἀγροτικὰ χέρια τὰ ὁποῖα διατίθενται στὴ βιομηχανία.

Τὸ ἴδιο πρᾶγμα δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἰσχυρισθεῖ κανένας ὅτι συμβαίνει καὶ στὸν τόπο μας, ὅπου τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐκδήλωση βαρεῖας νοσηρότητας. Καὶ τοῦτο γιατί, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἡ ἐντονη μείωση τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἐμφανίζεται στὶς περιοχὲς ὅπου ἀναπτύχθηκε καὶ ἐδῶ ἡ μηχανοκαλλιέργεια (πεδινὲς περιοχὲς) ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ μείωση τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἀντίστοιχη αὐξηση τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος σ' αὐτὲς τὶς περιοχὲς, τουλάχιστον στὴν ἴδια σχέση μὲ τὴ γενικὴ μέση αὐξηση τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος σὲ ὅλη τὴ Χώρα. Ἀκόμα γιατί ὁ διαρρέων ἀγροτικὸς πληθυσμὸς δὲν ἐπανδρῶνει μιὰ ἀναπτυσσόμενη ἐθνικὴ βιομηχανία ἀλλὰ εἴτε μεταναστεύει στὸ ἐξωτερικὸ εἴτε πέφτει στὸν παρασιτισμὸ τῶν ἀστικῶν κέντρων. Τὸ δίπτυχο αὐτό: ἀνισότης τῆς κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος — ἀπογύμνωση τῶν ὄρεινῶν καὶ ἀγροτικῶν περιοχῶν μαζί μὲ τὴν ἀπαραδέκτη καθυστέρηση στὴν γενικὴ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη δίνει τὴν πιὸ πειστικὴ εἰκόνα γιὰ τὴν τραγικὴ κατάσταση πού βρίσκεται ὁ τόπος μας.

Σ. Χρυσολούρης

Ἡ Χαλυβουργική

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι τὰ ἐγκαίνια τῆς πρώτης ἑλληνικῆς ὑψικαμίνου στὴν Ἐλευσίνα ἀποτελοῦν ἓνα σημαντικό βῆμα ἀπὸ ποιοτική ἰδίως ἀποψη στὴν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας.

Ἡ ὑψικάμιнос πού τέθηκε σὲ λειτουργία, μαζὺ μὲ τὴν δεύτερη πού θὰ τεθῆ προσεχῶς, θὰ παράγουν 500.000 τόν. χυτοσίδηρο καὶ 300.000 τόν. χάλυβα τὸ χρόνο. Ὑπολογίζεται ὅτι θὰ χρησιμοποιοῦν 800.000 τόν. ἐγχώριου σιδηρομεταλλεύματος καὶ θὰ ἐξοικονομοῦνται 40 ἐκ. δολλ. τὸ χρόνο πού ἐξήγοντο γιὰ τὴν ἀγορὰ χυτοσιδήρου καὶ χάλυβα. Ἀκόμα ἡ βιομηχανία αὕτῃ θὰ δώσει δουλειὰ ἄμεσα καὶ ἔμμεσα σὲ 1.500 ἄτομα.

Ἡ ἴδρυση τῆς νέας βιομηχανίας χαιρετίσθηκε δίκαια, γιὰτὶ ὁ χάλυβας σήμερα ἀποτελεῖ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 ὑλικὸ τῆς βιομηχανίας, καὶ συνεπῶς κάθε προσπάθεια γιὰ βιομηχανική ἀνάπτυξη πρέπει νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ βασική βιομηχανία παραγωγῆς χάλυβα.

Ἡ πανηγυρική ἀναγνώριση τῆς σημασίας τοῦ ἔργου αὐτοῦ τὸ ὁποῖο ἐκτελέστηκε ἀπὸ τὴν «ἰδιωτική πρωτοβουλία», ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καὶ πανηγυρική καταδίκη τῆς κρατικῆς πολιτικῆς στὸ θέμα τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἰδιαίτερα βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἐκβιομηχάνιση μιᾶς χώρας δὲν σημαίνει ἴδρυση μερικῶν μεγάλων βιομηχανικῶν μονάδων, ἀλλὰ μὲ ἄξονα τὶς μεγάλες αὐτὲς μονάδες ἡ σύμμετρη ἀνάπτυξη ὅλων τῶν παραγωγικῶν δυνατοτήτων στὸ βιομηχανικὸ τομέα. Ἡ εὐθύνη γιὰ τὴν ἴδρυση τῶν μεγάλων αὐτῶν βιομηχανιῶν πέφτει σχεδὸν ἀποκλειστικά, γιὰ χώρες ἡμιανάπτυκτες σὰν τὴν δική μας, στοὺς ὤμους τοῦ κράτους. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ ἡ συσσώρευση κεφαλαίου σ' αὐτὲς τὶς χώρες δὲν ἔχει φθάσει σὲ τέτοια ὕψη πού νὰ δίνει τὴν δυνατότητα γιὰ τέτοιες ἐπενδύσεις ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, λόγω τοῦ ὅτι ἡ ἐκμετάλλευση ἑνὸς τέτοιου ἔργου βρίσκεται ἀκριβῶς στὸ ἐπίκεντρο τοῦ πιὸ ἄγριου διεθνούς ἀνταγωνισμοῦ,

προϋποθέτει «ρισκάρισμα» ἀσυμβίβαστο μὲ τὶς συνηθισμένες ἰδιότητες τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου καὶ μάλιστα τοῦ «ὑπὸ ἀνάπτυξιν». Τὸ ὅτι τελικὰ πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἀποτελεῖ πρόσθετο λόγο ἐπαίνου πρὸς ἐκείνους πού τὴν πραγματοποίησαν, δὲν ἀφαιρεῖ ὅμως καμμιά ἀπὸ τὶς εὐθύνες ἐκείνων πού διαχειρίστηκαν τὸ θέμα τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης. Ἡ ὑψικάμιнос ἔπρεπε νὰ ἔχει λειτουργήσῃ πρὸ 15 ἐτίας καὶ εἴμαστε ἡ τελευταία χώρα στὴν Εὐρώπη πού ἀπέκτησε ὑψικάμινο. Ἡ καθυστέρησή μας ἀπέναντι σὲ ὀλόκληρη τὴν Εὐρώπη ἐπιβάλλει ρυθμούς καὶ προσπάθειες ἐξαιρετικὰ ἔντονες καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθεῖ σ' αὐτὸ. Τὸ κράτος σὰν οἰκονομικὴ δύναμη μεγάλη, ἐπιβάλλεται νὰ δημιουργήσῃ τὴν βιομηχανικὴ βάση καὶ νὰ ρυμουλκήσῃ τὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία στὴν πλαισίωση αὐτῆς μὲ δευτερεύουσες βιομηχανίες δημιουργώντας κατάλληλες συνθήκες.

Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα, στὴν κυριολεξία, ἀκούστηκαν κιόλας οἱ παγεροὶ λόγοι γιὰ τοὺς κινδύνους πού ἀντιμετωπίζει ἡ ἐκμετάλλευση τῆς ὑψικαμίνου ἀπὸ τὸ διεθνὴ ἀνταγωνισμό. Ποιὸς θὰ προστατεύσῃ τὴ βιομηχανία - βρέφος ἀπὸ τὰ ἀρπακτικὰ μεγάθηρια, τὰ διεθνὴ καρτέλ καὶ τὰ τράστ, πού ἐλέγχουν τὶς κυβερνήσεις τῶν χωρῶν τους; Τὸ κράτος καὶ ἡ κυβέρνησή του, πρέπει νὰ εἶναι πραγματικὰ ἀνεξάρτητο γιὰ νὰ ἀντισταθεῖ στὶς ἐξωτερικὲς πιέσεις πού θὰ ἀσκηθοῦν ἐν καιρῷ, ἐνῶ ἡ Κοινὴ Ἀγορά, ὅπως εἶπε καὶ στὸ λόγο του ὁ κ. Δ. Ἀγγελόπουλος, δὲν ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς καμμιά ἐγγύηση ἀποτροπῆς ἑνὸς τέτοιου ἐνδεχόμενου.

Ὅσο εἶναι ἀκόμα καιρὸς θὰ πρέπει τὸ κράτος νὰ πάρει μέτρα γιὰ τὴ ραγδαία ἀνάπτυξη τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας καὶ τὴ προστασία της ἀπὸ τὸν ξένο ἀνταγωνισμό. Τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἔθνικὴ οἰκονομικὴ μας ἀνάπτυξη.

Τὸ ἑλληνικὸ πλοῖο ἔχει τὴ χαμηλότερη σύνθεση πληρώματος

Ἐνα ἀπὸ τὰ αἰτήματα πού προσβάλουν διαρκῶς οἱ ἐφοπλιστὲς πρὸς τὴν Κυβέρνηση εἶναι καὶ ἡ μείωση τῆς συνθέσεως τοῦ πληρώματος, γιὰτὶ ὅπως λέγουν, εἶναι «πολυτελής» καὶ «δαπανηρὰ», μὲ ἀποτέλεσμα τὸ κόστος κινήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου νὰ γίνεται ἐξαιρετικὰ ὑψηλό.

Ἡ πραγματικότητα, ὅμως, εἶναι διαφορετική. Μιὰ ἀπλή σύγκριση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου,

μὲ τὴ σύνθεση τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων τῶν ἄλλων ναυτιλιακῶν χωρῶν ἀποδεικνύεται σὲ δάρος τῆς συνθέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου καὶ καταρρίπτει σὰν ἀστήρικτο τὸ αἶτημα τῶν ἐφοπλιστῶν περὶ μείωσης.

Ἡ σχετικὴ σύγκριση ἔγινε ἀπὸ τὸ Ναυτιλιακὸ Γραφεῖο τοῦ Ἰαπωνικοῦ Ὑπουργείου τῶν Μεταφορῶν, μὲ βάση τὰ στοιχεῖα πού συγκεντρώθηκαν ἀπὸ τὶς Λιμενικὲς Ἀρχὲς τῆς Γιοκοχάμα, γιὰ τὰ ξένα πλοῖα πού κατέπλευ-

σαν στον Ιαπωνικό αυτό λιμένα τον περασμένο Αύγουστο και για τα Ιαπωνικά που

κατάπλευσαν στον ίδιο λιμένα κατά την διάρκεια του Απριλίου του 1962.

Εθνικότητα πλοίου	Μέση χωρητικότητα σε τόννους γκρός	Αξιοματικοί	Άνδρες πληρώματος	Σύνολον πληρώματος
Άγγλικό	8.456	17.50	41.00	58.50
Όλλανδικό	8.799	15.00	34.00	49.00
Δυτικογερμανικό	8.135	15.75	33.00	48.75
Ιαπωνικό	8.700	14.37	32.10	46.47
Αμερικανικό	7.797	14.26	31.88	46.14
Νορβηγικό	9.662	10.83	29.17	40.00
Λιβεριανό	8.501	10.34	24.00	34.34
Έλληνικό	9.038	10.00	21.67	31.67

Από τον παραπάνω πίνακα συνάγεται ότι:

α) Το ελληνικό πλοίο συγκρινόμενο διεθνώς, με τα σκάφη των άλλων ναυτιλιακών χωρών, έχει τη χαμηλότερη σύνθεση.

β) Ο αριθμός των ανδρών του πληρώματος του ελληνικού πλοίου είναι τόσο χαμηλός, που μόλις ξεπερνά το μισό του αριθμού ανδρών του πληρώματος του αγγλικού πλοίου.

γ) Η σύνθεση του ελληνικού πλοίου είναι ακόμα πιο χαμηλή, αν υπολογιστεί ότι η ελληνική χωρητικότητα αποτελείται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό της, από σκάφη παλαιάς ηλικίας, σ' αντίθεση προς τα σκάφη των άλλων ναυτιλιακών χωρών, ιδιαίτερα της Νορβηγίας, Ολλανδίας, Δ. Γερμανίας, Αγγλίας κ.ά. που είναι κατά το πλείστο νεότευκτα και διαθέτουν συστήματα αυτόματισμού, μ' αποτέλεσμα να χρειάζονται μικρότερο πλήρωμα.

δ) Το χαμηλό της συνθέσεως του ελληνι-

κού πλοίου εξηγεί γιατί η ελληνική ναυτιλία έχει το ρεκόρ των ναυτικών ατυχημάτων και της απώλειας ζώων και σκαφών σε σχέση προς τις ναυτιλίες των άλλων χωρών. (Βλ. στατιστική του Λούντ Ρέτζιστερ για τα ναυτικά ατυχήματα κατά το 1962).

ε) Το χαμηλό ποσοστό συνθέσεως του πληρώματος σημαίνει ακόμη ότι οι Έλληνες ναυτικοί εργάζονται κάτω από σκληρότερες συνθήκες σε σχέση προς τους συναδέλφους τους των άλλων χωρών.

στ) Το αίτημα των Ελλήνων έφοπλιστών για έκδοση ειδικής νομοθεσίας που να θεσπίζει τη μείωση της συνθέσεως του ελληνικού πλοίου αποδεικνύεται αστήρικτο και απαράδεκτο. Η έκδοση μάλιστα μίας τέτοιας νομοθεσίας θα είχε σαν αποτέλεσμα, αφ' ενός να δώσει μεγαλύτερα ακόμη κέρδη στους έφοπλιστές και αφ' ετέρου να καταδικάσει τους εργαζόμενους του ελληνικού πλοίου σε σκληρότερες εργασίες.

B.

Το Δ' Πανοπουδαστικό Συνέδριο

Η σύγκληση του Δ' Πανοπουδαστικού Συνεδρίου (22 - 28 Απριλίου) έδωσε την ευκαιρία παρακολούθησής από πολύ κοντά της όλης προσπάθειας και του βαθύτερου και αληθινά αξιού θαυμασμού προβληματισμού των σπουδαστών μας γύρω από τα ιδιαίτερα ζητήματά τους, αλλά και τα γενικότερα προβλήματα του τόπου.

Ήδη από την εποχή των αγώνων των σπουδαστών για το Κυπριακό, το φοιτητικό κίνημα βγήκε από τη νάρκη και την ατμόσφαιρα σκοταδισμού, όπου τώχαν ρίξει οι θλιβερές συνθήκες του έμφυλου πολέμου. Έκτοτε η πορεία του υπήρξε ανοδική, μ' όλη την αντίδραση που εύρισκε από την Πολιτεία, παρά την θλιβερή δραστηριότητα όμάδων, όπως η γνωστή ΕΚΟΦ.

Σταθμοί σημαντικοί στην πορεία αυτή στάθηκαν τα Πανοπουδαστικά Συνέδρια — έκτος από το Γ', που δέν κατώρθωσε ουσια-

στικά να λειτουργήσει — που πρόβαλαν το σπουδαστικό κίνημα σαν σημαντική κοινωνική δύναμη, συνετέλεσαν στην προώθηση των οργανωτικών ζητημάτων του, βοήθησαν σ' ένα βαθύτερο προβληματισμό πάνω στα σπουδαστικά ζητήματα και στην ευρύτερη προβολή τους μέσα στην Κοινή Γνώμη.

Το Δ' Πανοπουδαστικό Συνέδριο όμως, αφιερωμένο στην «Αναγέννηση της Παιδείας», ήταν το άλμα εκείνο, που βοήθησε το σπουδαστικό κίνημα να ξεπεράσει την έφηβεία του, ν' αποκτήσει τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα του σαν κίνημα της νεολαίας: συνδικαλιστικού και μαζί πνευματικού, που ξέρει να βάζει τους στόχους του στην καρδιά της ελληνικής πραγματικότητας και ελαίνεται από ιδεολογικό προβληματισμό ύψηλου επιπέδου.

Η σημασία του Δ' Πανοπουδαστικού Συνεδρίου είναι πολύ μεγάλη τόσο από την

οργανωτική άποψη όσο και από την άποψη των προβλημάτων, που μελετήθηκαν και των προτάσεων, που έγιναν.

Από την οργανωτική πλευρά το πιο σημαντικό επίτευγμα είναι η ίδρυση της ΕΦΕΕ, μόνιμου συντονιστικού οργάνου του σπουδαστικού κινήματος σε έθνική κλίμακα. Το ανώτερο αυτό οργανωτικό επίπεδο του σπουδαστικού κινήματος ελπίζεται, ότι θα προωθήσει και την οργανωτική προσπάθεια των επί μέρους σπουδαστικών συλλόγων, αλλά προπάντων, ότι θα δώσει σάρκα στα αίτηματα και προβλήματα των σπουδαστών γενικότερα, όπως το οικονομικό πρόβλημα της Ανώτατης Παιδείας, το ζήτημα του επιπέδου και των στόχων, του περιεχομένου και της μεθοδολογίας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, το πρόβλημα του Προγραμματισμού των σε συνδυασμό με το πρόβλημα της κοινωνικής απορρόφησης των νέων επιστημόνων. Και πέρα όμως από αυτά — τα όχι ασήμαντα, βέβαια — ελπίζεται βάσιμα, ότι το σπουδαστικό κίνημα στο νέο του επίπεδο θα απλώσει πολύ ευρύτερα τις προοπτικές του. Θα συνδέσει τους σπουδαστές με τα γενικότερα προβλήματα του τόπου, θα τους συνδέσει με τον προβληματισμό και τις ζωντανές προσπάθειες των νέων σε παγκόσμια κλίμακα, θα μεταφέρει την ελεύθερη διαπάλη των ιδεών που τόσο μάς έλειψε στα τελευταία χρόνια, μέσα στα σπουδαστικά πλαίσια. Θα μετατρέψει μ' ένα λόγο τους σπουδαστές σε φορείς ενός νέου πνεύματος ανανεωτικού και σύγχρονα αποσαθρωτικού των άρτηριοσκληρωμένων σχημάτων στην κοινωνική μας δομή, πνεύματος που μάς έλειψε μέχρις άσφυξίας στα τελευταία χρόνια.

***

Το Δ' Πανσπουδαστικό Συνέδριο άσχολήθηκε ιδιαίτερα με τ' ακόλουθα ζητήματα:

α) Γενική Εισήγηση στο θέμα της Παιδείας.

β) Στάθμη σπουδών και ακαδημαϊκές ελευθερίες.

γ) Οικονομικά προβλήματα των σπουδαστών.

δ) Πολιτιστικά ενδιαφέροντα και φοιτητικός τύπος.

ε) Κοινωνική απορρόφηση των πτυχιούχων.

στ) Οργανωτικά ζητήματα.

Εκτός από τα οργανωτικά ζητήματα, για τα όποια μιλήσαμε πιο πάνω οι βασικές θέσεις του Δ' Πανσπουδαστικού Συνεδρίου, όπως εμφανίζεται στη Γενική Εισήγηση ήταν οι ακόλουθες:

α) Για το γλωσσικό ζήτημα:

1. Καθιέρωση της Δημοτικής σαν έκφραστικού οργάνου της νεοελληνικής ζωής και αφετηρίας για τη μόρφωση των Ελλήνων.

2. Η Δημοτική να καθιερωθεί σ' όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Η αρχαία ελληνική να διδάσκεται στο δεύτερο κύκλο γυμνασιακών σπουδών και η καθαρεύουσα να έξοδελιστεί σαν πλαστός γλωσσικός τύπος.

3. Η ιστορική ορθογραφία να καταργηθεί σταδιακά, ώστε περνώντας από την τονική μεταρρύθμιση, να φτάσουμε στη φωνητική ορθογραφία.

4. Να συνταχθεί Γραμματική και Συντακτικό της Δημοτικής από ειδικούς. Να συντρέξει και η Ακαδημία στην καθιέρωση της Δημοτικής.

5. Να καθιερωθεί η Δημοτική σαν επίσημη γλώσσα του Κράτους.

6. Οι φοιτητικοί σύλλογοι και η ΕΦΕΕ να χρησιμοποιούν τη Δημοτική στα έγγραφά τους. Να φροντίσουν για την κατάθεση Νομοσχεδίων με τις πιο πάνω μεταρρυθμίσεις.

β) Για τον αναλφαριθμητισμό:

1. Διαπιστώσεις για την έκταση και τις συνέπειες του αναλφαριθμητισμού.

2. Διαπιστώσεις για την άδιαφορία του Κράτους. Μέτρα που πρέπει να πάρει το Κράτος. Δραστηριοποίηση των σπουδαστών. Να χρησιμοποιηθούν και οι φοιτητές στη διδασκαλία των αναλφαριθμητών.

γ) Για το εκπαιδευτικό σύστημα:

1. Η Παιδεία μας «έκ κατασκευής» είναι ξένη προς την νεοελληνική πραγματικότητα.

2. Η Παιδεία μας θα πρέπει ν' αποβλέπει στην έξυψωση του ελληνικού λαού. Να είναι Δημοκρατική. Να πλάθει ανθρώπους δημιουργικούς, ελεύθερους, κοινωνούς των πνευματικών και ήθικων κατακτήσεων της ανθρωπότητας.

3. Αναγκαίος ο έκσυγχρονισμός και ο προγραμματισμός της.

4. Η Παιδεία μας θα παρέχει ανθρωπιστική καλλιέργεια και ειδικές γνώσεις.

5. Ανάγκη διοικητικής αναδιάρθρωσης σε νέες βάσεις.

6. Αναγκαίος ο άμεσος διπλασιασμός των δαπανών για την Παιδεία και η αύξησή τους στο μέλλον κατά ποσοστό 5% ανώτερο από το ποσοστό αύξησης του έθνικού εισοδήματος.

δ) Για την εκπαίδευση ειδικώτερα:

1. Να ληφθεί μέριμνα για την προσχολική ηλικία. Να ιδρυθούν Νηπιαγωγεία και ειδικά Διδασκαλεία. Το βάρος να αναλάβει το Κράτος κυρίως και η Αυτόδιοίκηση.

2. Να βελτιωθούν οι ειδικοί όροι στη Στοιχειώδη Εκπαίδευση. Να καλυφθούν τα κενά σε κτιριακό και έποπτικό έξοπλισμό, καθώς και σ' εκπαιδευτικό προσωπικό. Ν' αυξηθούν οι άπολαυές των δασκάλων.

Να καθιερωθεί το 9χρονο έναίο και ύποχρεωτικό Δημοτικό Σχολείο. Στο μεταβατικό στάδιο μπορεί να είναι 8χρονο με 4ετή Μ. Εκπαίδευση.

3. Η Μ. Παιδεία βρίσκεται σε άδιέξοδο. Να καλυφθούν οι ανάγκες σε κτιριακό και έποπτικό έξοπλισμό καθώς και σε εκπαιδευτικό προσωπικό. Ν' αυξηθούν οι άπολαυές των καθηγητών.

Η Μ. Παιδεία, τρίχρονη ή τετράχρονη, πρέπει να περιέχει ουσιαστική ανθρωπιστική

μόρφωση και καλή τεχνική κατάρτιση. Ν' ανανεωθεί τὸ πρόγραμμα και νὰ συστηματοποιηθεῖ ἡ ἐπιμόρφωση τῶν καθηγητῶν.

4. Προϋπόθεση ἰκανῆς τεχνικῆς ἐκπαίδευσης εἶναι ἡ καλή γενικὴ κατάρτιση και ἄρα ἡ καθιέρωση τοῦ 9χρονου σχολείου στὴ Στοιχειώδη Ἐκπαίδευση και ἡ συγχρονισμένη Μ. Παιδεία.

5. Ἀποστολὴ τῶν Ἀνώτερων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων εἶναι ἡ κατάρτιση ἐπαγγελματιῶν - εἰδικῶν και ἡ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος ἐπιστημονικῆς ἔρευνας. Σ' αὐτὴ τὴ διπλὴ ἀποστολὴ ἡ Ἀνώτερη Παιδεία ἀπέτυχε, πράγμα ποὺ κάνει ἀπολύτως ἀναγκαῖες ριζικὲς μεταβολές σ' αὐτὴν. Προτείνονται:

Νὰ ἰδρυθεῖ τὸ τρίτο Πανεπιστήμιο, Νυχτερινὸ Ἐργατικὸ Πανεπιστήμιο και νὰ καθιερωθεῖ τὸ σύστημα τῶν σπουδῶν μ' ἀλληλογραφία.

Νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ κατάλληλο διδακτικὸ προσωπικό. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ και γιὰ τὴν προώθηση γενικότερα τῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς στὸν τόπο νὰ ἐπαναπατριστοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐπιστήμονες, ποὺ γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο ζοῦν στὸ ἐξωτερικὸ και νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὅλοι οἱ διακεκριμένοι εἰδικοί, ποὺ γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο βρίσκονται ἔξω ἀπ' τ' ἀνώτερα ἰδρύματα.

Νὰ μελετηθεῖ ἡ κατάργηση τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων. Νὰ καταργηθεῖ τὸ ἀντιεπιστημονικὸ σύστημα τῆς «ἀπὸ καθέδρας» διδασκαλίας και νὰ καθιερωθεῖ «μικτὸ» σύστημα σὲ συνδυασμὸ μὲ σεμινάρια, συζητήσεις κλπ. Νὰ καθιερωθεῖ ὁ θεσμὸς τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν.

Νὰ μελετηθεῖ τὸ πρόβλημα τῆς ἀπορρόφησης τῶν νέων ἐπιστημόνων και τῆς κατάρτισης τοῦ ἐπονειδίστου συντεχνιακοῦ καθεστῶτος ὀρισμένων ἐπαγγελματιῶν, ὅπως οἱ Δικηγόροι, Φαρμακοποιοὶ κ.ἄ. Φυσικά, ὕστερα ἀπὸ μελέτη και ἐπίλυση τῶν προβλημάτων, ποὺ δημιουργεῖ σ' ἀντίστοιχα ἐπαγγέλματα μιὰ τέτοια μεταβολή.

ε) Ἡ ἐλεύθερη διακίνηση τῶν ἰδεῶν. — Ἡ συμμετοχὴ στὴ δημόσια ζωὴ. — Ἡ στρατιωτικὴ θητεία:

1. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση συνεπάγεται ἐλεύθερη διακίνηση τῶν ἰδεῶν, διάλογο,

ἄφοδη ἔκφραση τοῦ στοχασμοῦ. Ἡ Πολιτεία στὴν Ἑλλάδα ἀκαλουθεῖ πολιτικὴ ἐχθρότητα στὶς ἰδέες. Νὰ καταργηθοῦν ὅλοι οἱ Νόμοι και τὰ Διατάγματα, προϊόντα ἀνωμάλων περιόδων, ποὺ δεσμεύουν τὸν ἐλεύθερο στοχασμὸ και τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἰδεῶν. Ἡ ἐπιστήμη και ἡ Τέχνη μόνο σὲ συνθήκες ἐλευθερίας ἀνθίζουν.

2. Οἱ φοιτητές, ἔχοντας ἀυξημένη συνείδηση τοῦ κοινωνικοῦ τους ρόλου, εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ συμμετέχουν ἐνεργὰ και ὑπεύθυνα στὶς ἐκδηλώσεις τῆς δημόσιας ζωῆς. Τὸ κράτος νὰ πάψει νὰ ὑποστηρίζει τὶς δῆθεν «ἀπολιτικὲς» τάσεις στὸ σπουδαστικὸ κίνημα. Οἱ φοιτητικὲς ὀργανώσεις και ἰδίαιτερα ἡ ΕΦΕΕ νὰ βοηθήσουν μὲ κάθε τρόπο τὴ σωστὴ κατεύθυνση.

3. Ἡ στρατιωτικὴ θητεία, ἐκτὸς ἀπ' τὶς ἄλλες ἐπιπτώσεις της, εἶναι ἰδίαιτερα ἐπώδυνη γιὰ τοὺς φοιτητές και πτυχιούχους. Νὰ περιορισθεῖ γι' αὐτοὺς ἀμέσως στὸ μισὸ και νὰ δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιὰ μιὰ γενικὴ μείωσή της.

♦♦

Αὐτὲς εἶναι, σὲ πολὺ περιληπτικὴ μορφή, οἱ γενικὲς θέσεις τοῦ Δ' Πανσπουδαστικοῦ Συνεδρίου. Ὁ χώρος, δυστυχῶς, δὲν ἐπιτρέπει νὰ δώσουμε τὶς ἀναλυτικὲς θέσεις τοῦ Συνεδρίου στὸ καθένα ἀπ' τὰ προβλήματα μὲ τὰ ὁποῖα ἀπασχολήθηκε, ὅπως αὐτὲς καθορίστηκαν ἀπὸ τὶς ἐπὶ μέρους ἐπιτροπές του. Νομίζουμε πάντως, ὅτι κι ἀπὸ τὶς γενικὲς θέσεις του γίνονται ὀλοφάνερα τὰ βασικὰ χαρακτηριστικά του: Βαθὺς προβληματισμὸς, αἴσθημα εὐθύνης και τόλμη.

Αὐτὸ ὅμως ποὺ ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὶς διακηρύξεις και τὶς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου εἶναι ἡ πραγμάτωσή τους, ἢ τουλάχιστον οἱ προσπάθειες κι οἱ ἀγῶνες τῶν σπουδαστῶν γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Στὸ πολὺ μικρὸ διάστημα ἀπ' τὸ Συνέδριο ὡς σήμερα οἱ σπουδαστικὲς ὀργανώσεις μὲ ὄργανο ἡγετικὸ τὴν ΕΦΕΕ, ἔδωσαν σοβαρότατες ἐνδείξεις, ὅτι ἡ προσπάθεια θὰ εἶναι τὸ ἴδιο σοβαρὴ, ὑπεύθυνη και ταλμηρὴ, ὅσο και τὸ Συνεδριό τους. Τὰ «Σ.Θ.» ὑπόσχονται νὰ παρακολουθοῦν ἀπὸ πολὺ κοντὰ και νὰ συμπαρίστανται σὲ κάθε θετικὸ βῆμα τῶν σπουδαστῶν.

ΜΠ.

Μιὰ ἀναχρονιστικὴ ἀπόφαση

Δημοσιεύτηκε πρόσφατα ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἀρείου Πάγου 635)1962, κατὰ τὴν ὁποία, ὅταν ἡ σύζυγος ἐργάζεται παρὰ τὴ θέληση τοῦ συζύγου, κλονίζει ἀπὸ δική της ὑπαιτιότητα τὸν γάμο.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἀπόφασης αὐτῆς ὄχι μόνο δείχνει ἔλλειψη προσαρμογῆς στὶς νέες συνθήκες τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἀποτελεῖ ὑπαναχώρηση, σὲ σχέση και μὲ τὶς ἀπόψεις τῆς θεωρίας (βλ. Μπαλῆ: Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, 1961, σελ.

73 ἐπ. — Τσιριντάνη: Στοιχεῖα Ἐμπορικοῦ Δικαίου, 1961, τ. Α', σελ. 130 ἐπ.).

Κατ' ἀρχή, σὲ ἐποχὴ ποὺ ἡ γυναίκα ἔγινε τόσο βασικὸς παράγοντας στὸν τομέα τῆς ἐργασίας, ὥστε ν' ἀποτελεῖ τὸ 1)3 τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ στὴ χώρα μας (βλ. Στ. Μπαμπᾶ: Μιὰ ἀνασκόπηση τῆν Κοινωνικὴ πολιτικὴ. Σ. Θ. Νο 4, σελ. 454 ἐπ.) εἶναι ἀτονόητο, ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἐργασίας θὰ πρέπει νὰ συνδεθεῖ μὲ τὴν προσωπικότητα τῆς

γυναίκας, αφού άλλωστε γενικότερα σήμερα το δικαίωμα της εργασίας συνδέεται με την ανθρώπινη προσωπικότητα, θεωρούμενο σαν σύμφυτη λειτουργία της (βλ. Χρ. 'Αγαλλόπουλου: Εισαγωγή εις τὸ 'Εργατικὸν Δίκαιον, 1958, σελ. 19 ἐπ.). Ἐπομένως, ἡ ἐξάρτηση τῆς γυναικείας ἐργασίας ἀπ' τὴν συγκατάθεση τοῦ συζύγου θίγει στοιχειῶδες ἀνθρώπινο δικαίωμα, ποὺ σήμερα εἶναι κατοχυρωμένο με θεμελιακὰ διεθνή νομικὰ κείμενα, ὅπως ἡ Οἰκουμενικὴ Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου (1948) καὶ ἡ Σύμβαση τῆς Ρώμης (1950).

Ἐξ ἄλλου, κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο διατηροῦνται οἰκογενειακὰ σχήματα, ὅπου ὁ ἄνδρας παίζει τὸν ξεπερασμένο ρόλο τοῦ *pater familias* κληρονομημένα ἀπ' τὸ Ρωμαϊκὸ Δίκαιο, ὡς ἓνα σημεῖο, χάρις στὴ μακραίωνη ἐπίδραση τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τὴν ἐντελῶς περιορισμένη κοινωνικὴ μας ἐξέλιξη ἀπ' τὴν ἀπελευθέρωση, ὡς σήμερα.

Τέλος, προσβάλλει τὰ οικονομικὰ συμφέροντα τῆς συζύγου. Γιατί, ἡ ἐγκατάλειψη τῆς ἐργασίας ἀπὸ τὴν σύζυγο κατ' ἀπαίτηση τοῦ συζύγου, τὴν στερεῖ τόσο ἀπὸ τωρινὰ ἔσοδα (μισθοὶ κλπ.), ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν οικονομικὴ ἀσφάλεια τοῦ μέλλοντος (σύνταξη, ἐπαγγελματικὴ ἐξέλιξη κλπ.). Εἶναι δὲ ἐντελῶς ἀνεπαρκὲς τὸ ὅτι ὁ σύζυγος ἔχει ὑποχρέωση διατροφῆς. Πρῶτο, γιατί σπάνια ἡ διατροφή αὐτὴ εἶναι στὸ ὕψος τῶν ἐσόδων ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς συζύγου· δεύτερο, γιατί τὸ ὕψος τῆς καὶ ἡ ἐξασκολούθησή τῆς ἐξαρτῶνται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες ἄσχετους πρὸς τὴν σύζυγο. ("Ὑψος ἐσόδων τοῦ συζύγου ποὺ θ' ἀποδειχθοῦν στὸ δικαστήριον, ἀτυχήματα στὴν ἐργασία τοῦ συζύγου, νέα οἰκογένεια ἀπὸ μέρους τοῦ συζύγου κλπ.).

Πέρα ὅμως ἀπ' τὰ προβλήματα, ποὺ δικαιολογοῦνται στὰ πλαίσια τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, οἱ ἐπιπτώσεις εἶναι εὐρύτερες στὴν ὅλη οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ. Ἔτσι, ἀφ' ἐνὸς δημιουργεῖται κατ' ἄσταση ἀβεβαιότηας στὸ 1)3 τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, σχετικὰ μετὰ τὸ χρόνο καὶ τίς συνθήκες ἐργασίας του καὶ τοῦτο σὲ μιὰ περίοδο, ὅπου, παρ' ὅλα ὅσα λέγονται γιὰ «πλεονάζον ἐργατικὸν δυναμικὸν» καὶ «θεῖον δῶρον τῆς μεταναστεύ-

σεως», ἔχουμε ἀνάγκη ἐντατικῆς χρησιμοποίησης ὅλου τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ καὶ προπάντων ραγδαίας ἀνάπτυξης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στελεχῶν στὴν οἰκονομία μας. Ἡ ἀβεβαιότητα δὲ αὐτὴ ἐπεκτείνεται καὶ στὶς οἰκονομικὲς μονάδες, ποὺ χρησιμοποιοῦν γυναικεῖο προσωπικό, ἐμποδίζοντας τὸν μακροχρόνιο προγραμματισμὸ στὴν ὀργάνωσή τους, τὴν ἐπιμόρφωση καὶ ἐξειδίκευση τοῦ προσωπικοῦ κλπ.

Σ' ὅτι ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴν ἐργαζόμενη μητέρα, ποὺ θίγει ἡ παραπάνω ἀπόφαση, ὀφείλουμε βέβαια νὰ παραδεχτοῦμε τὴ σημασία του (βλ. καὶ Σ. Θ. προηγούμενη παραπομπή). Εἶναι ἀναμφισβήτητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπίλυσης τοῦ προβλήματος, κατὰ τὰ πρότυπα τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν, ἀφ' ἐνὸς μετὰ τὰ εἰδικὰ ἰδρύματα (παιδικοὶ σταθμοὶ κλπ.) γιὰ τὴν παρακολούθηση τῶν παιδιῶν τῶν ἐργαζομένων, ἀφ' ἑτέρου μετὰ τὴν πρόβλεψη τῶν ἰδιομορφιῶν τῆς γυναικείας ἐργασίας καὶ ἰδιαίτερα τῆς ἐργαζόμενης μητέρας. Τὸ γεγονός ὅμως, ὅτι τὸ Κράτος παράβλεψε ἐντελῶς τὴν προώθηση αὐτοῦ τοῦ θέματος, δὲν μπορεῖ νὰ δικαιολογήσει τὴν ὀπισθοδρόμηση καὶ ἀποτελεμάτωση τοῦ πνεύματος τῆς Νομολογίας. Οὔτε καὶ εἶναι ἐπαρκὴς δικαιολογία ἡ συντηρητικὴ διατύπωση τῶν διατάξεων τοῦ Α. Κ. Γιατί, πέρα ἀπ' τὰ νομοθετικὰ προβλήματα, ποὺ πράγματι ὑπάρχουν γύρω ἀπ' τὰ ζητήματα αὐτά, ἡ θεωρία καὶ ἡ Νομολογία ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ προωθοῦν καὶ ἐκσυγχρονίζουν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Δικαίου διὰ μέσου τῶν γενικῶν διατάξεων. Στὴν προκείμενη περίπτωσι θὰ ἦταν ἐντελῶς δικαιολογημένος ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἀπαίτησης τοῦ συζύγου ὡς «κατάχρηση δικαιώματος».

Ἄλλὰ γιὰ μιὰ τέτοια ἐρμηνεία καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ Δικαίου ἀπαιτεῖται ἡ ἐγκατάλειψη τῆς μηχανιστικῆς ἐρμηνείας τῶν νομικῶν κειμένων, ποὺ στὴ συγκεκριμένη μάλιστα περίπτωση ὀδήγησε σὲ στρέβλωση τοῦ πνεύματος τοῦ νόμου πρὸς τὸν συντηρητισμὸ, καὶ ἀντίθετα ἢ υἱοθέτηση τῆς ἀντίληψης τοῦ Δικαίου, ὡς κοινωνικοῦ φαινομένου, ποὺ ἐπιδρᾷ ἐντονα στὴν ὅλη κοινωνικὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ δέχεται ἀδιάκοπα τίς ἐπιδράσεις τῶν κοινωνικῶν ἐξελίξεων.

E. N.

Ἱστορικὲς σπουδὲς στὴν Ἀγγλία

Μὲ τὴν ἱστορία ὁ ἄνθρωπος ἀσχολήθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα. Ὡστόσο ἡ ἱστορία ὡς ἐπιστῆμη εἶναι πολὺ νέα. Ἡ ζωὴ τῆς δὲν ξεπερνᾷ τὸν ἓνα αἰῶνα. Ἔτσι ἐξηγεῖται μέχρι ἓνα βαθμὸ καὶ τὸ γεγονός ὅτι μέχρι σήμερα, ἀκόμα καὶ στὴν Ἀγγλία, συνεχίζονται οἱ συζητήσεις γύρω ἀπὸ τὸ θέμα ἂν ἡ ἱστορία εἶναι ἐπιστῆμη ἢ ὄχι. Πολλοὶ Ἀγγλοὶ ἱστορι-

κοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ ἱστορία δὲν βασίζεται σὲ ἐπιστημονικοὺς νόμους, ἀλλ' ὅτι εἶναι δημιουργημὰ τῶν ὑποκειμενικῶν διαθέσεων τῶν ἐρευνητῶν. Δυστυχῶς ἡ παράδοση δημιουργεῖ προκαταλήψεις ποὺ στέκονται ἐμπόδιο στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Ὑστερα δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ εἶναι ἀκόμα ἐκεῖνοι ποὺ ἀσχολοῦνται

μέ την ιστορία χωρίς όμως να κατέχουν και τις απαιτούμενες επιστημονικές προϋποθέσεις για μια τόσο περίπλοκη επιστήμη.

Στην Αγγλία μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα, εκτός από την αρχαία ιστορία, δεν διδάσκονταν ή ιστορία στα πανεπιστήμια. Μόλις το 1850 ιδρύθηκε στην Όξφόρδη η πρώτη πανεπιστημιακή σχολή που είχε σχέση με την ιστορία. Το 1872 η σχολή αυτή έγινε ανεξάρτητη και τα πρώτα στελέχη της ανέλαβαν ένα βαρύνον έργο της διάδοσης των ιστορικών έρευνών σε όλη την Αγγλία. Ουσιαστική πρόοδος σημειώθηκε μόλις το 1921 με την ίδρυση στο Λονδίνο του «Ινστιτούτου Ιστορικών Έρευνών».

Παρ' όλα αυτά μέχρι σήμερα στην Αγγλία δεν υπάρχει μια πανεπιστημιακή ιστορική σχολή, ικανή να μορφώσει ολοκληρωμένους ιστορικούς επιστήμονες. Στο Πανεπιστήμιο π.χ. της Όξφόρδης σε 15 σχολές του διδάσκονται διάφορες εποχές της ιστορίας. Στην σχολή κλασσικής φιλολογίας διδάσκεται ή ιστορία της αρχαιότητας, στην σχολή κοινωνικών επιστημών διδάσκεται ή νεώτερη ιστορία, ενώ μεσαιωνική ιστορία διδάσκεται στην σχολή μεσαιωνικών και νέων γλωσσών. Στο Πανεπιστήμιο του Κέϊμπριτζ ή αρχαία ιστορία διδάσκεται στην ιστορική σχολή. Οι άλλοι όμως κλάδοι της ιστορίας διδάσκονται με τον ίδιο τρόπο όπως και στην Όξφόρδη. Η ιστορία π.χ. των σλαβικών εθνών διδάσκεται στην φιλολογική σχολή των μεσαιωνικών και νέων γλωσσών. Στα άλλα αγγλικά πανεπιστήμια ή ιστορία διδάσκεται στις διάφορες φιλολογικές σχολές και στις σχολές γλωσσολογίας. Η Γαλλική ιστορία διδάσκεται στην σχολή της γαλλικής φιλολογίας, ή γερμανική ιστορία στην σχολή της γερμανικής φιλολογίας κλπ. Στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου διδάσκεται ή ιστορία των σλαβικών, ανατολικών και αφρικανικών χωρών. Η ιστορία του σοβιετικού οικονομικού και κρατικού συστήματος, διδάσκεται στο Πανεπιστήμιο του Μπίργκχαμ. Η ιστορία των αγγλικών πολέμων διδάσκεται στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ. Στο Κολλέγιο «Άγ. Αντώνιος» της Όξφόρδης, διδάσκεται ή νεώτερη ιστορία και ή ιστορία των διεθνών σχέσεων. Το Κολλέγιο αυτό ιδρύθηκε μόλις το 1948. Η πανεπιστημιακή Σχολή οικονομικών επιστημών του Λονδίνου, είναι το κέντρο των σπουδών για την κοινωνική ιστορία της Αγγλίας. Όλα αυτά τα δεδομένα μάς δίνουν μια πειστική εικόνα για το πώς αντιμετωπίζεται στην Αγγλία το πρόβλημα της κατάρτισης ιστορικών επιστημόνων και για τον έκδηλο αντιπαιδαγωγικό και άντεπιστημονικό τρόπο οργάνωσης των ιστορικών σπουδών.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, μεγάλο βάρος για την ανάπτυξη της ιστορικής έρευνας στην Αγγλία έχουν αναλάβει τα διάφορα κρατικά ή ιδιωτικά ιδρύματα. Σοβαρό ρόλο παίζει το Βρετανικό Μουσείο του Λονδίνου. Από το 1753 που ιδρύθηκε, διατηρεί μεγάλη βιβλιοθήκη που συγκεντρώνει όλες τις άγ-

γλικές εκδόσεις. Η βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου έχει φιλοξενήσει τους σημαντικότερους Άγγλους και ξένους έρευνητές.

Αναμφισβήτητα οι πλούσιες και πάμπολλες εκδόσεις αρχαιολογικού υλικού, αποτελούν πολύτιμη πηγή ιστορικής έρευνας. Στην Αγγλία ο τομέας αυτός είναι αρκετά αναπτυγμένος. Από το 1828 εκδίδονται τα αρχεία των κρατικών έγγραφων. Επίσης ή Βουλή των Λόρδων στο Βεσπμίνστερ διατηρεί πλήρες αρχείο του αγγλικού Κοινοβουλίου. Σπουδαία πηγή για την κοινωνική ιστορία της Αγγλίας βρίσκει κανείς στο αρχείο του Σόμερσετ Χάουζ στο Λονδίνο, όπως επίσης και στα αρχεία της Σκωτίας στο Έδιμβούργο. Ιστορική πηγή για την μελέτη του κράτους της Ιρλανδίας είναι το Ιρλανδικό κρατικό αρχείο του Δουβλίνου και το αρχείο Β. Ιρλανδίας στο Μπέλφαστ.

Το 1869, ιδρύθηκε ή Έπιτροπή Ιστορικών Έγγραφων, που εξέδωσε σε 81 σειρές ιστορικά ντοκουμέντα μεγάλης σημασίας.

Στην ανάπτυξη της ιστορικής έρευνας στην Αγγλία, συμβάλλουν και οι επίσημες ιστορικές εκδόσεις. Από το 1907 το ιστορικό τμήμα του Αυτοκρατορικού Συμβουλίου Αμύνης άρχισε να εκδίδει συνθετικά έργα. Η πρώτη έκδοση άφορούσε τον πόλεμο των Μπόερς (1899 - 1902). Επίσης εξέδωσε μια έκδοση αφιερωμένη στον ρωσοϊαπωνικό πόλεμο (1904 - 1905). Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο το ίδιο ίδρυμα εξέδωσε την ιστορία του πολέμου σε 40 τόμους. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, εξέδωσε την ιστορία του πολέμου αυτού σε 28 τόμους.

Το Υπουργείο Έξωτερικών της Αγγλίας εξέδωσε σε 11 τόμους επίσημα έγγραφα που άφορούν την έξωτερική πολιτική της Αγγλίας για την περίοδο 1898 - 1914, όπως και 27 τόμους για την περίοδο 1919 - 1939. Για την έξωτερική πολιτική της Αγγλίας έκανε μια σειρά εκδόσεις και το Βρετανικό Βασιλικό Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων. Το Ινστιτούτο αυτό ιδρύθηκε το 1920.

Για τη μελέτη της αγγλικής ιστορίας σοβαρό βοηθητικό είναι ή έκδοση της «Βικτωριανής Ιστορίας των Κομητιών της Αγγλίας». Η έκδοση άρχισε το 1900 και συμπεριλαμβάνει την ιστορία και των 40 Κομητιών της Μεγάλης Βρετανίας. Στα τέλη του 19ου αιώνα έκανε την εμφάνισή της μια αξιόλογη έκδοση, το λεξικό «National biography». Συνολικά βγήκαν 66 τόμοι που καλύπτουν την περίοδο 1885 - 1901. Μεταπολεμικά εκδόθηκε και συμπλήρωμα που άφορά τα έτη 1901 - 1950.

Θα ήταν λάθος να άγνοηθούν και οι διάφορες περιοδικές εκδόσεις που έχουν σχέση με την ιστορική έρευνα στην Αγγλία. Αναφέρουμε τα περιοδικά «Ιστορία της Όξφόρδης», «Ιστορία της αρχαιότητας — Κέϊμπριτζ» (12 τόμοι 1923 - 1929), «Ιστορία του μεσαίωνα — Κέϊμπριτζ» (8 τόμοι 1911 - 1936), «Νέα Ιστορία — Κέϊμπριτζ» (1902 - 1912).

Τὰ τελευταία χρόνια ἀυξήθηκε τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἔρευνα τῆς ἱστορίας τῶν διαφόρων ἐταιριῶν καὶ τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

Ἀξιόλογη δραστηριότητα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας στὴν Ἀγγλία ἔχουν δείξει καὶ τὰ διάφορα ἐπαρχιακὰ ἱδρύματα. Τέτοια εἶναι π.χ. οἱ ἐπιστημονικὲς Ἐταιρίες «The Scottish Bannatyne Society» ποὺ ἱδρύθηκε τὸ 1823, ἡ «The Surtees Society for Durham and Northumberland» ποὺ ἱδρύθηκε τὸ 1834, ἡ «The Chathan Society for Langashire» ποὺ λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1834, ἡ «Lincoln Record Society» καὶ ἄλλες.

Ἐπὶ αὐτῶν εἶναι καὶ μιὰ σειρά ἐπιστημονικῶν ἐταιριῶν ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἱστορία εἰδικῶν θεμάτων. Ἡ ἐταιρία π.χ. «The Canterbury and York Society for Church Records» ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ἀγγλίας, ἡ ἐταιρία «The Navy Record Society» μὲ τὴν ναυτικὴ ἱστορία, ἡ ἐταιρία «The Huguenot Society of London» μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας τῶν Οὐγενότων. Μία ἀπὸ τὶς παλαιότερες ἐταιρίες αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι ἡ «The Society of Antiquaries» ποὺ ἱδρύθηκε τὸ 1717 καὶ ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος. Ἐπίσημα ὄργανά της εἶναι τὰ περιοδικὰ «The Antiquaries Journal» καὶ «Archaeologia».

Τὸ 1906 ἱδρύθηκε μιὰ πολὺ πλατιά ἐπιστημονικὴ ὀργάνωση: ἡ «Ἱστορικὴ Ἐταιρία». Σήμερα ἔχει σὲ ὅλη τὴν Ἀγγλία 86 παραρτήματα καὶ 9 χιλιάδες μέλη. Πολλὰ μέλη τῆς διδάσκουν ἱστορία σὲ σχολεῖα καὶ Κολλέγια. Ἡ Ἐταιρία διοργανώνει διαλέξεις, ἐπιστημονικὰ σεμινάρια καὶ συζητήσεις στὶς ὁποῖες παίρνουν μέρος καθηγητὲς καὶ ἀκαδημαϊκοί. Τρεῖς φορές τὸ χρόνο ἐκδίδει τὸ περιοδικὸ τῆς «History» στὸ ὁποῖο δημοσιεύονται εἰδικὲς μελέτες, πλούσια βιβλιογραφία καὶ διάφορα ἐπιστημονικὰ νέα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη. Γενικὰ ἡ «Ἱστορικὴ Ἐταιρία» παίζει σοβαρὸ ρόλο στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης στὴν Ἀγγλία.

Ἐπίσης πρέπει νὰ ἀναφέρουμε μερικὰ περιοδικὰ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀξιόλογα βοηθητικὰ γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα. Τὰ περιοδικὰ «The Economic History Review» καὶ «Past and Present» εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα αὐτῆς τῆς κατηγορίας. Τὸ δεύτερο ἀσχολεῖται μὲ τὴν παγκόσμια ἱστορία καὶ οἱ ἐκδότες του προσπα-

θοῦν μὲ τὴν βοήθεια τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου νὰ φωτίσουν βασικὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης. Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἡ ὀργάνωση τῶν μαρξιστῶν ἱστορικῶν ποὺ εἶναι γνωστὴ σὰν «Ἱστορικὴ Ὁμάδα» ποὺ ἐκδίδει διάφορες μπουρούρες ἱστορικῶν περιεχομένου καὶ ποὺ διοργανώνει πλατιὲς συζητήσεις πάνω σὲ ἱστορικὰ θέματα.

Ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ διάφορα πανεπιστημιακὰ ἱστορικὰ περιοδικὰ. Ἀναφέρουμε τὰ Cam «Thebridge Historical Journal» τοῦ πανεπιστημίου Κέιμπριτζ, «The Slavonic and East European Review» καὶ «African Studies» ποὺ ἐκδίδονται ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Λονδίνου.

Τέλος ἀναφέρουμε καὶ τὰ παρακάτω ἱστορικὰ περιοδικὰ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τὰ ὁποῖα συμβάλλουν στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀγγλικῆς ἱστοριογραφίας: α) «The English Historical Review», β) «The Scottish Historical Review», γ) «The Journal of Ecclesiastical History», δ) «Antiquity», ε) «Amateur Historian», στ) «History Today».

Νομίζουμε ὅτι παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι σὲ ἓνα σύντομο σημείωμα εἶναι ἀδύνατο νὰ δώσει κανεὶς μιὰ ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς ἀνάπτυξης καὶ τοῦ ἐπιπέδου ἑνὸς ἐπιστημονικοῦ κλάδου σὲ μιὰ χώρα, ὀφείλει αὐτὴ ἡ περιληπτικὴ ἀναφορὰ γιὰτὶ εἶναι ἱκανὴ γιὰ συγκρίσεις μὲ τὴν ἐδῶ κατάστασι. Τὸ ἱστορικὸ βιβλίον εἶναι στὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμον, πολὺ ἀγαπητό. Ἡ ἱστορία εἶναι ἐπιστήμη ποὺ βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐξέταση τοῦ παρελθόντος δὲν ἀναπτύσσει μόνον τὴν ἱστορικὴ μνήμη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἱστορικὴ συνείδησι. Ἄν λοιπὸν στὴν Ἀγγλία σωστὰ διαπιστώνεται ὅτι ὁ τομέας τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἀκόμα καθυστερεῖ, τότε στὴν Ἑλλάδα ποῦ πρέπει νὰ βρίσκεται; Δικαιολογημένα δὲ μπαίνει τὸ ἐρώτημα: ποῦ ὀφείλεται ἡ θλιβερὴ μας κατάστασι; Στὴν ὑποτίμησι καὶ περιφρόνησι τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἢ στὴν συνειδητὴ προσπάθειά γιὰ τὴν διατήρησι μειωμένης ἱστορικῆς συνείδησις μέσα στὸ λαόν; Μᾶλλον τὸ δεύτερον συμβαίνει χωρὶς φυσικὰ νὰ ἀποκλείεται ὅτι ὑπάρχει καὶ ὁ πρῶτος παράγοντας σὰν προκατάληψι.

E. N.

